

1978 | ANDREI PLEȘU | „Despre studiu”

Catalogul expoziției STUDIUL 1, Timișoara, 1978

Viața oricărui creator nu poate fi decât o prelungă și studioasă tăcere întreruptă din când în când de interjecția câte unei opere. Clipa „facerii” propriu-zise e rară și, din unghiul conștiinței individuale, întâmplătoare. Numai studiul prealabil înfăptuirii e permanent și aflat sub deplinul control al artistului. Dar ce se înțelege de obicei prin studiu? Pentru mulți „a studia” nu e decât un mod de a-și face și întreține mâna, o gimnastică oarecare, o exterioară manieră higienică. Pentru alții, mai neglijenți încă, studiul acoperă strictamente episodul ascuțirii cuțitelor „dinaintea mării operații”: câteva notații frugale, două, trei schițe pregătitoare, un strict necesar calcul de efecte. În aceste accepțiuni ale sale, studiul e desigur necesar, dar cu totul insuficient.

Căci, în sens înalt, el este mai mult decât un mod de a obține îndemânarea, după cum artistul este altceva decât un personaj caracterizat prin „manualitate”. **Înainte de a fi un meșteșugar, artistul este un contemplativ. Fapta sa primordială este „cosa mentală”. În consecință el trăiește sub specia studiului chiar atunci când nu întreprinde nimic înregistrabil din afară. Studiul e felul artistului de a aștepta.** La această „așteptare” încordată până la extaz se referea fără îndoială Brâncuși când declara că „greu nu e să faci lucrurile, ci să te pui în starea de a le face”. E cea mai bună definiție a studiului din câte cunosc. În perimetrul ei, studiul strict tehnic, crochiul, schița de compoziție apar drept simple cazuri particulare.

Devin dimpotrivă existențiale, date ce țin de modul general de viață al artistului, de disciplina lui intimă, de destinul lui psiho-fiziologic. În Orientul Îndepărtat, „X făcătorul de imagini”, căruia i se spunea adesea, în mod expres, „yoginn”, se pregătea de momentul creației practicând „dhyana”, meditația rituală. Știm despre Fra Angelico (și probabil că el nu era în vremea sa un caz izolat) că înainte de lucru se deda rugăciunii. După Renaștere însă, practicile de acest tip ocupă, în economia creației, un loc din ce în ce mai restrâns, tinzând spre totala lor dispariție.

Tehnicile spirituale tradiționale sunt înlocuite de „tabieturi” mai mult sau mai puțin excentrice, abandonate bunului plac individual. În secolul al XIX-lea, la câțiva „damnați (din categoria lui Baudelaire și Rimbaud) apar încă ecouri ale unor procedee de „antrenament” spiritual conștient aplicat. Sunt procedee de coloratură tantrică, evocând ceea ce în textele alchimiștilor se numea „calea umedă”: provocarea spiritului prin „dezlegarea” brutală a corpului (alcool, deboșă, drog) de normele funcționării lui curente.

1978 | ANDREI PLEȘU | „Despre studiu”

Catalogul expoziției STUDIUL 1, Timișoara, 1978

În veacul nostru, un singur artist se dovedește preocupat — din câte știm — de problematica tehnicilor spirituale necesare așezării artistului în „starea de a face”. E Salvador Dali, autorul unei întregi cărți de rețete destinate să ofere începătorilor un corp de „canoane” imediat aplicabile, nu doar în câmpul artei, dar și în acela al vieții.

Dincolo de frivolitatea aparentă a textului lui Dali, sunt de găsit în el masive lecturi de literatură esoterică europeană și orientală și, mai cu seamă, o justă înțelegere a importanței pe care o poate căpăta, pentru un creator autentic, cel mai neînsemnat detaliu de viață.

Studiului aplicat, desfășurat în vederea producerii unui obiect dat, i se adaugă - imperativ - studiul de sine, întreprins ceas de ceas în afara activității creatoare. „Ce faci când nu te ocupi de artă”? iată întrebarea care trebuie să și-o pună fiecare artist pentru a cerceta resorturile cele mai subtile ale demersurilor sale. Sau mai exact și oricât ar părea de paradoxal: „Cum te ocupi de artă în momente în care nu pari să te ocupi de ea?” Faptul plâsmuitor în sine e un mod de a lucra cu o idee, cu o materie anumită, cu un motiv, cu un program estetic etc. Studiul e, preponderent, un mod de a lucra cu tine însuși. Și asta începe de la cât dormi, de la ce mănânci, de la cum respiri, cum visezi, cum mergi, cum stai de vorbă, cum taci, cum surâzi, cum privești. Studiul e o „purificatio”, o luptă acerbă, la toate nivelurile, cu întâmplătorul, cu neesențialul, cu neesențialul. Studiul e truda necesară pentru a putea deveni spontan. A i te dedica înseamnă a te arăta conștient de răspunderea uriașă care-ți revine, din clipa în care deții puterea talentului sau poate a geniului.

Studiul e deprinderea de a te modela singur în așa fel încât să devii instrumentul optimal al artei tale. Studiul e probitatea creatorului față de forța sa creatoare. Toate acestea, o știu bine, sunt greu de ilustrat într-o expoziție. Dar o expoziție cu titlul „Studiul” se poate dispensa de a fi prea explicită. E destul dacă ea reamintește artiștilor înșiși și publicului și criticilor că deplinătatea oricărei opere e efectul ultim al unei titanomahii, în vâltoarea căreia nu ai nicio șansă, dacă nu știi să răsfrângi asupra fiecărei clipe de viață curajul de a rata, o suverană stăpânire de sine și cumiștenia eliberatoare a studiului.